

ανάπλαση παραλιακής ζώνης στο λιμάνι Καλύμνου

ιστορικά στοιχεία

λίγα λόγια για την πρόσφατη ιστορία του νησιού

2ος αιώνας π.Χ. Καταλαμβάνεται από τους Ρωμαίους και ανήκει πλέον στη **Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία** και στη συνέχεια τη **Βυζαντινή**. Διατηρούσε όμως την αυτονομία της.

1309-1523 Ιπποτοκρατία. Το νησί χάνει την αυτονομία του, την οποία θα αποκτήσει και πάλι στα μέσα του 20ού αιώνα. Την περίοδο αυτή κτιζονται και τα δύο κάστρα του νησιού, της Χώρας και της Χρυσοχεριάς.

1523-1912 Τουρκοκρατία. Η Κάλυμνος, όπως και τα υπόλοιπα Δωδεκάνησα, δεν προσαρτήθηκε στο ελληνικό κράτος μετά την απελευθέρωση του 1821. Ανήκουν ακόμη στην Οθωμανική Αυτοκρατορία.

1912-1943 Ιταλοκρατία. Οι Ιταλοί καταλαμβάνουν το νησί και το απαλλάσσουν από την τουρκική εξουσία. Στην αρχή παρουσιάστηκαν ως ελευθερωτές, όμως στη συνέχεια φρόντισαν να αποκτήσουν πλήρη εξουσία του νησιού σε όλους τους τομείς – μέχρι και την εκπαίδευση.

1943-1945 Πέφτει η φασιστική Ιταλία και το νησί καταλαμβάνεται από τους **Γερμανούς**.

1945-1947 Αγγλική κατοχή.

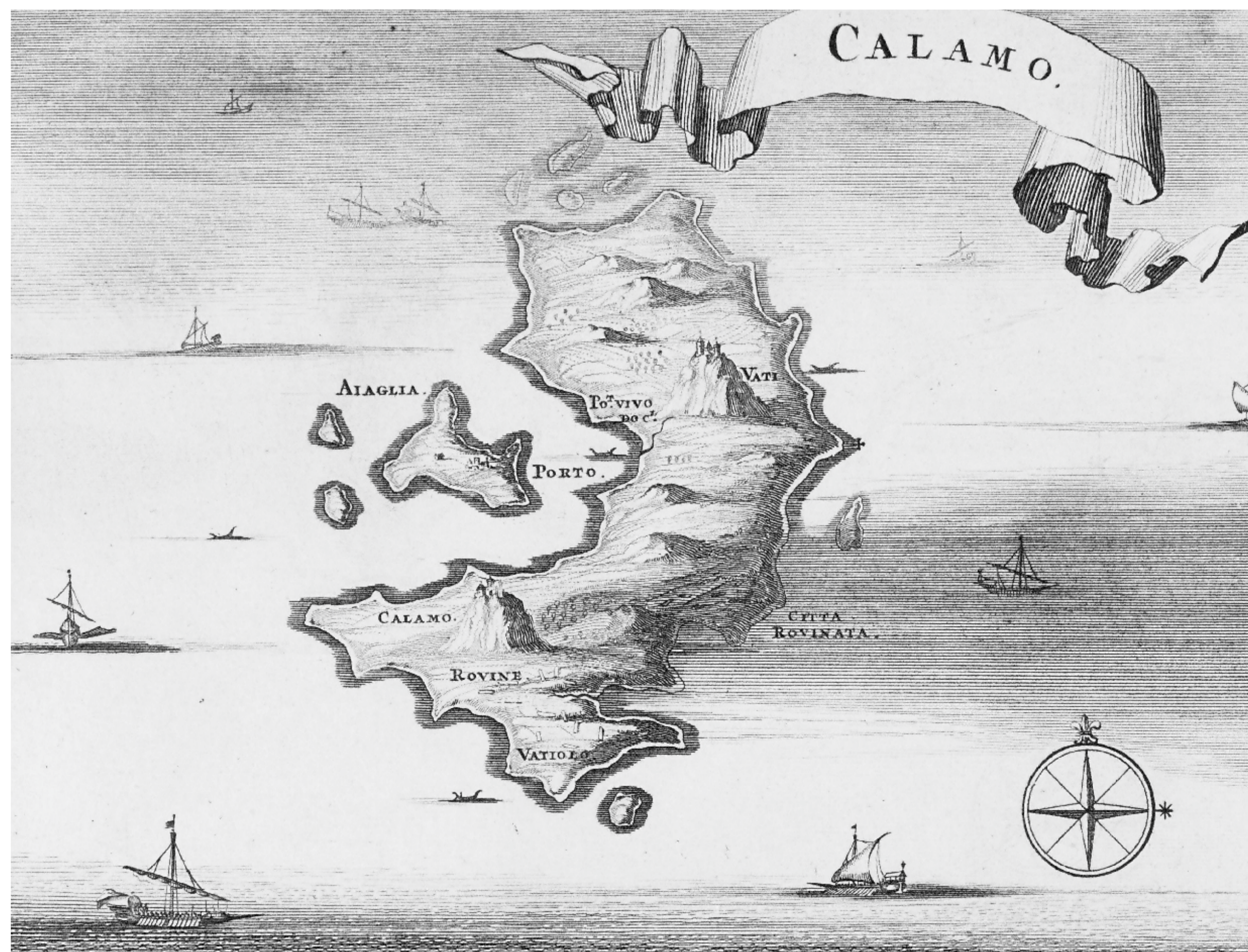
1947 Το νησί είναι **ελεύθερο** μετά από έξι αιώνες σιλαβιάς.

7 Μαρτίου 1948 Επίσημη Ενσωμάτωση της Δωδεκανήσου στο Ελληνικό Κράτος.

Πάνω: Γοργή απογαλακτισμού των σφουγγαράδων με παραδοσιακούς χορούς στο λιμάνι. Κάτω: Η αναχώρηση των σφουγγαράδων για το πολύμηνο ταξίδι τους.

Πηγή: Αρχαίο Μουσείο Μπενάκι

Πηγή: Γεω. Φραγκόπουλος

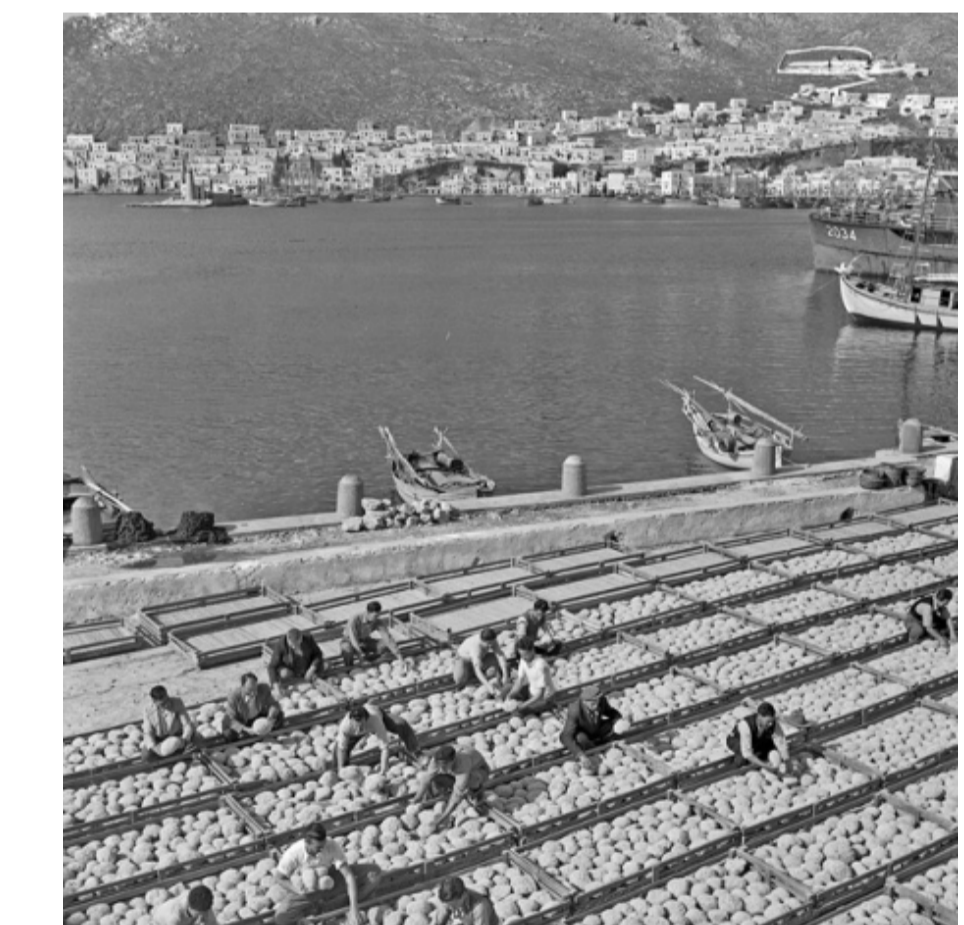
το νησί των σφουγγαράδων

Η σπογγαλιεία καθόρισε την τύχη του νησιού για ενάμιση αιώνα περίπου. Έφερε **πλούτο** στο νησί, αλλά ταυτόχρονα προκάλεσε το **θάνατο** ή την **αναπηρία** πολλών δυτών.

Οι περισσότερες **εκκλησίες** του νησιού έχουν κτιστεί με χρήματα σφουγγαράδων.

Παράδοση του νησιού ο **χορός του μηχανικού**.

Πραγματοποιούνται ετήσιοι **καταδυτικοί αγώνες** με σκανταλόπετρα. Στην Κάλυμνο λειτουργεί η μόνη κρατική σχολή για δύτες.

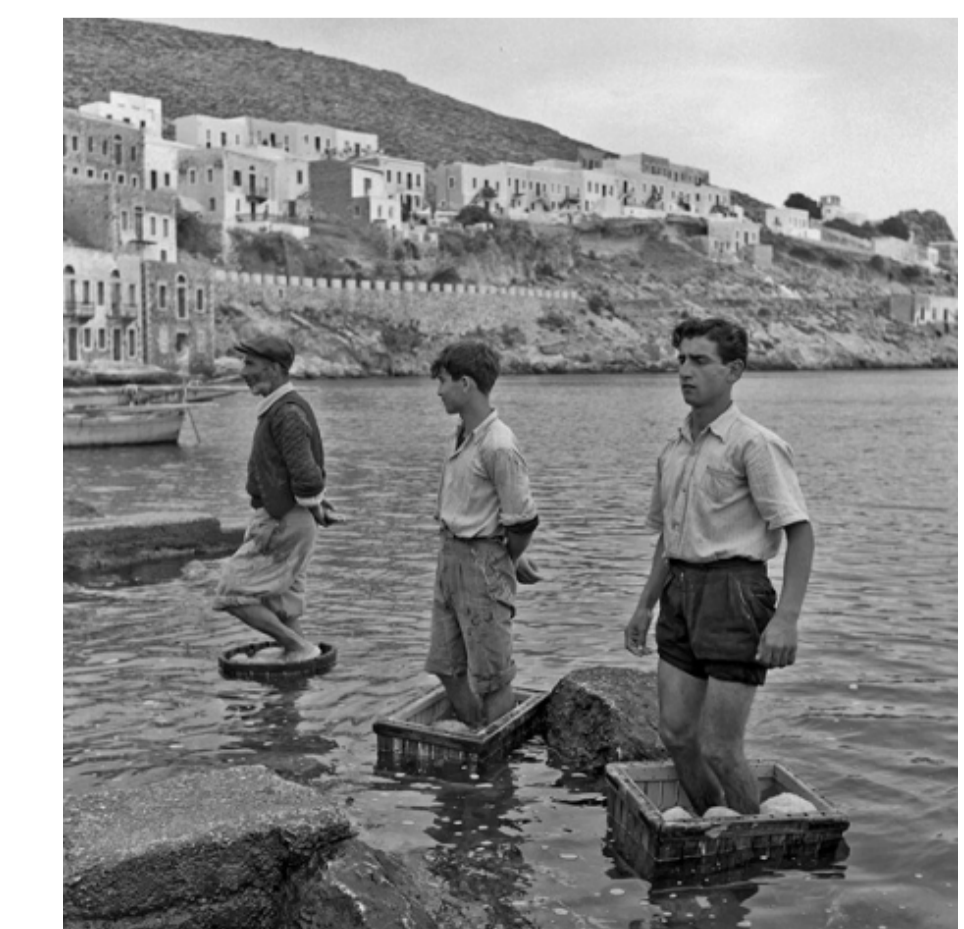

Πάνω: Γυναίκες επισκέπτονται μνήματα συγγενών σφουγγαράδων.

Πηγή: Ελένη Ροδόση

Δίπλα: Σφουγγαράδες απλώνουν τα σφουγγάρια τους στον ήλιο σε ειδικές ξύλινες καπέλες για να αποξηραθούν. Κάτω: Το πύτημα των σφουγγαράδων μακριά από τη σημαντική περιοχή των Πατηθίων που πήρε την ονομασία της από τη διαδικασία αυτή.

Πηγή: Αρχαίο Μουσείο Μπενάκι

σπογγαλιεία

Από τον 19ο αιώνα οι Καλύμνιοι στρέφονται αποφασιστικά στη σπογγαλιεία. Αρχικά το ψάρεμα των σφουγγαριών γινόταν μόνο με **γυμνούς δύτες** ή με μεθόδους αλιείας χωρίς σφουγγαρά, όπως το **καμάκι** και την **γκιαγκιάβα** και μάζευαν σφουγγάρια από τη θάλασσα περιοχή γύρω από το νησί και τα **γειτονικά νησιά και τα παράλια της Μικράς Ασίας**.

Το 1840 έφτασαν οι πρώτοι Καλύμνιοι σφουγγαράδες στην **Αίγυπτο**.

Τη δεκαετία του 1860 ξεκινά η «μαύρη» περίοδος για τους σφουγγαράδες, με την εισαγωγή των **σκαφάνδρων** ή αλλιώς «μηχανών» στη σπογγαλιεία. Το νησί έχασε μεγάλο μέρος του πληθυσμού του, καθώς χάνονταν και πολλοί νεαροί άνδρες.

Με τη χρήση των σκαφάνδρων επίσης προκλήθηκε **οικολογική ζημιά**, καθώς υπεραλιεύονταν σφουγγάρια. Οι δύτες πλέον μπορούσαν όχι μόνο να παραμείνουν στο βυθό περισσότερη ώρα, αλλά είχαν και σαφώς καλύτερη ορατότητα, με αποτέλεσμα να «καθαρίζουν» εντελώς το βυθό από σφουγγάρια, τα οποία δεν προλάβαιναν να ανανεωθούν.

Η μέθοδος του σκαφάνδρου **καταργήθηκε** πολύ αργότερα, το **1970**.

Η πτώση της σπογγαλιείας ξεκίνησε κατά τη διάρκεια του **Β' Παγκοσμίου Πολέμου**, που καταστράφηκαν τα σπογγαλιευτικά σκάφη των Καλυμνίων. Μετά του τέλους του πολέμου, ανασυρροτήθηκε η σπογγαλιεία, αλλά λίγο αργότερα αποικλίστηκαν οι σφουγγαράδες από τις βασιικές περιοχές εργασίας τους, όταν το **1962** εθνικοποιήθηκαν τα παράλια της Αιγύπτου και το **1972** της Λιβύης. Το **1986** ξέσπασε στη Μεσόγειο η **νόσος των σφουγγαριών** και από τότε η σπογγαλιεία σταμάτησε να αναπτύσσεται. Τελευταίως έχει αρχίσει να ανακάμπτει από την στάσιμη περιόδό της.

ανάπλαση παραλιακής ζώνης στο λιμάνι Καλύμνου

2 το νησί

θέση

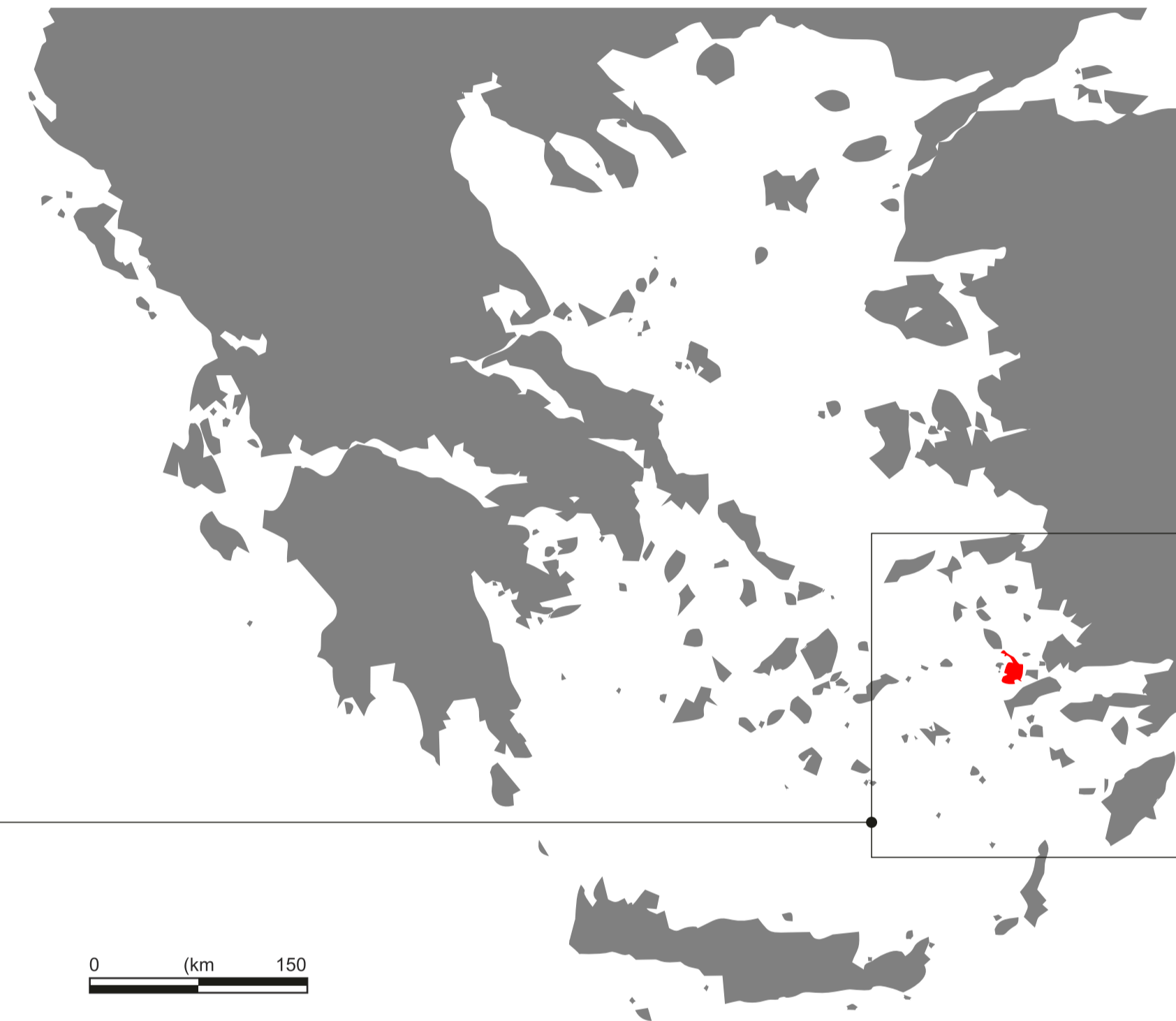
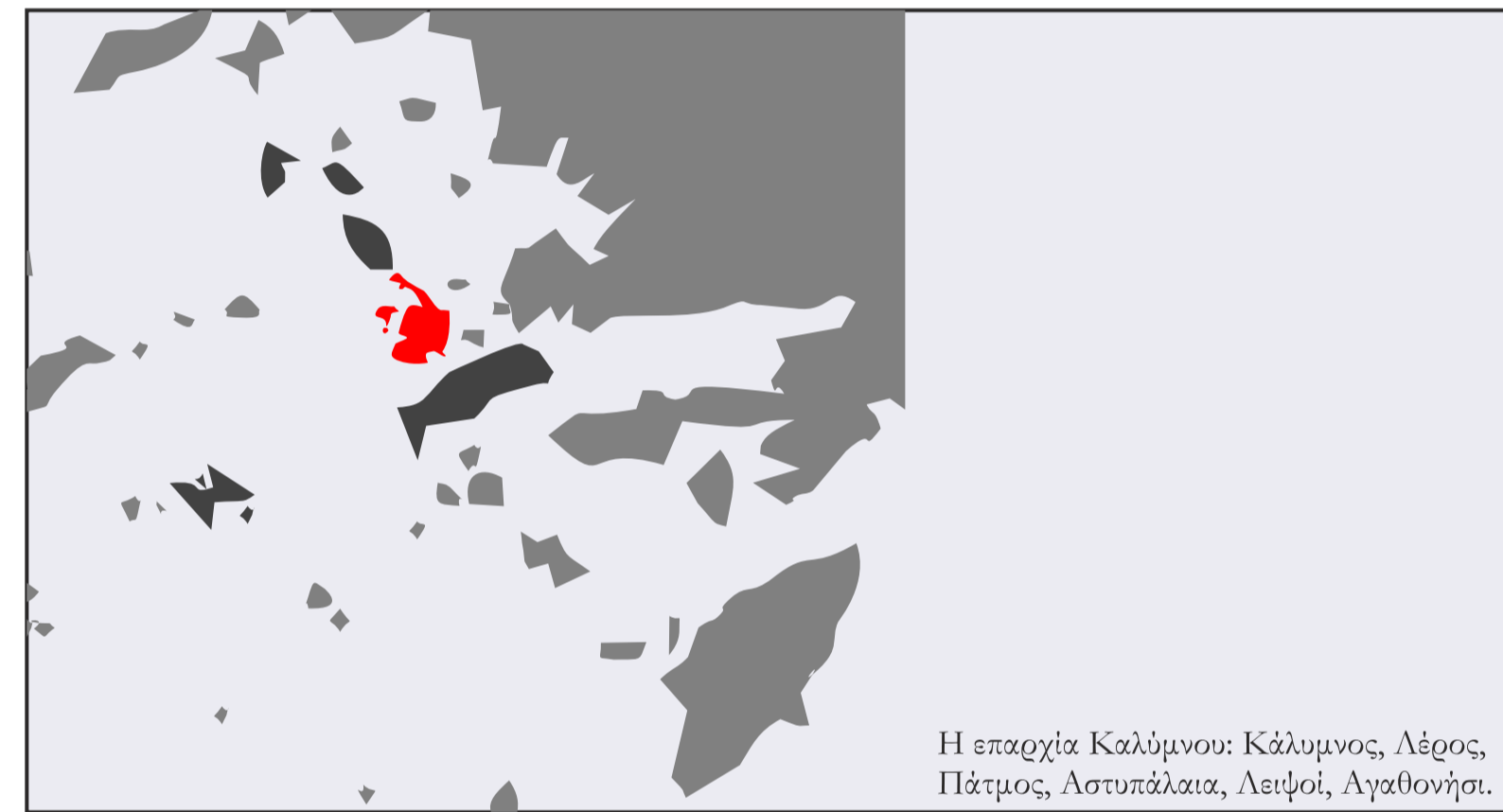
Η Κάλυμνος ανήκει στα Δωδεκάνησα και είναι η πρωτεύουσα της επαρχίας που περιλαμβάνει τα νησιά: Κάλυμνο, Λέρο, Πάτμο, Αστυπάλαια, Λειψούς και Αγαθονήσι.

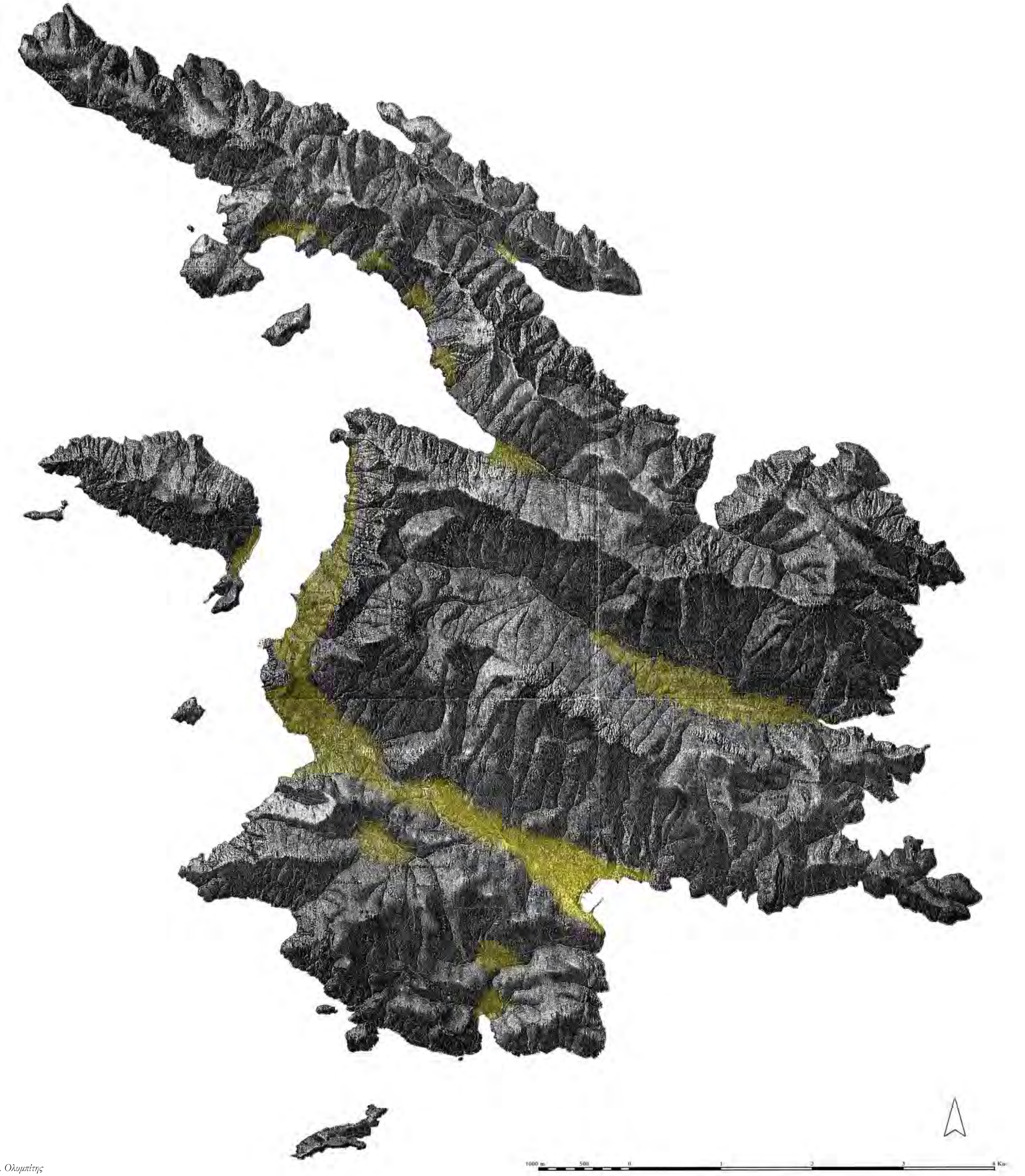
Αθήνα

Πειραιάς, Κως, Ρόδος, Λέρος, Πάτμος, Λειψοί και Αστυπάλαια

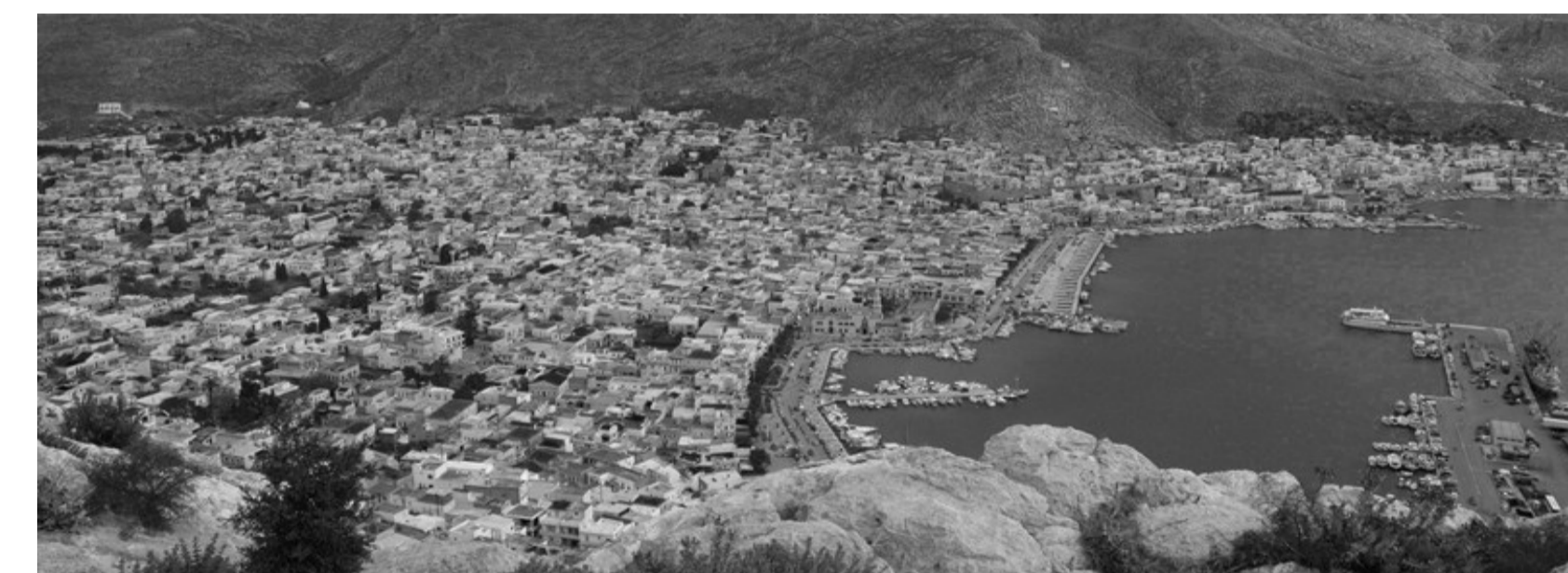

χάρτης κατοικημένων περιοχών

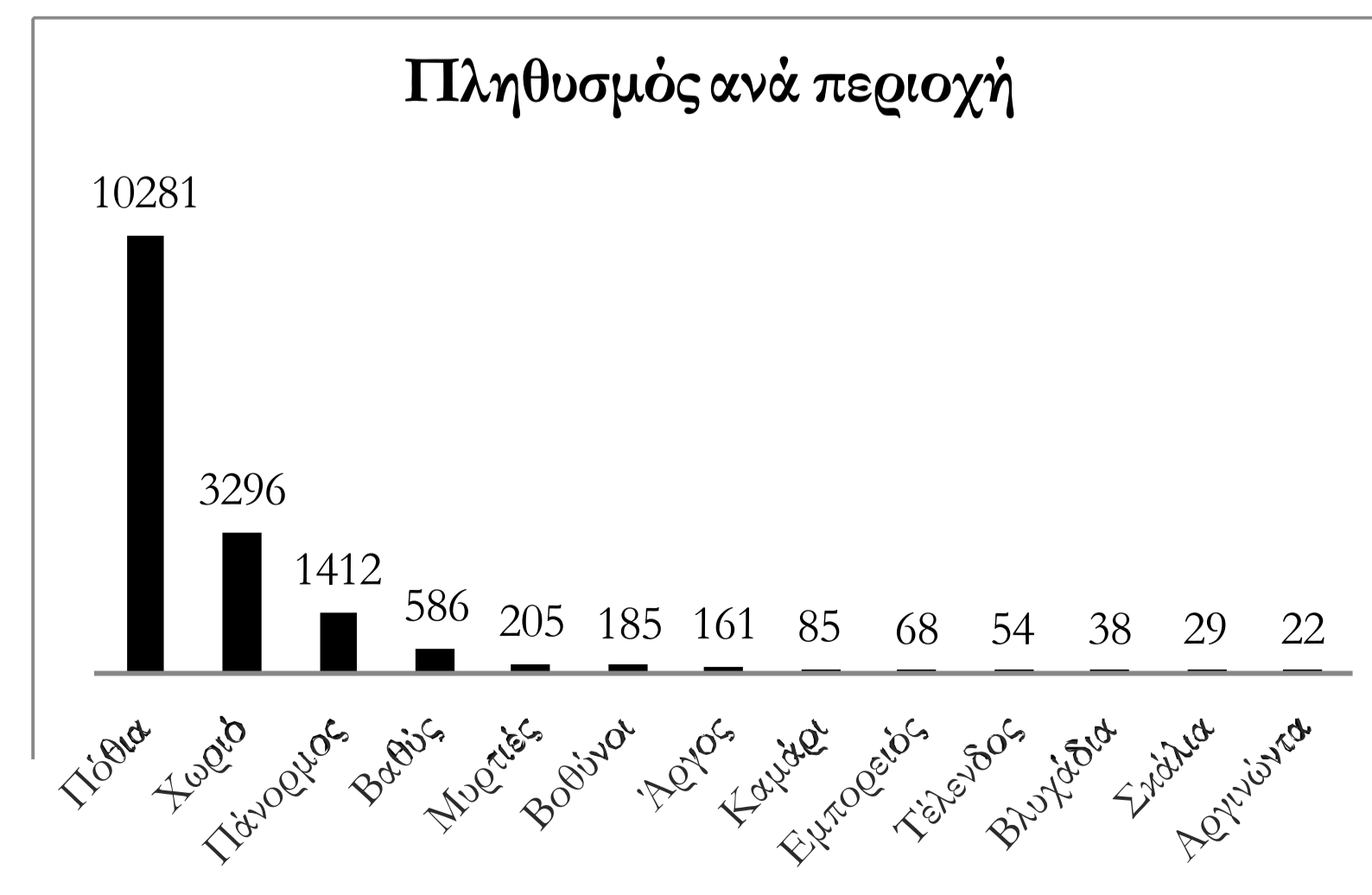
γεωφυσικά χαρακτηριστικά:

Η Κάλυμνος είναι το τέταρτο σε μέγεθος νησί της Δωδεκανήσου με έκταση 134,5 km². Είναι έντονα βραχώδες νησί με ελάχιστο καλλιεργήσιμο έδαφος (μόνο 18%). Η κοιλάδα του Βαθέως είναι κύρια περιοχή γεωργικής καλλιέργειας.

πληθυσμός:

Μόνιμος πληθυσμός νησιού: 16.140 κάτοικοι

Πάνω: Άποψη της Πόθιας και του λιμανιού. Κέντρο: Χαρακτηριστικό βραχώδες τοπίο στην Κάλυμνο. Κάτω: Περιοχή Πάνορμου, η ακτή από ψηλά.

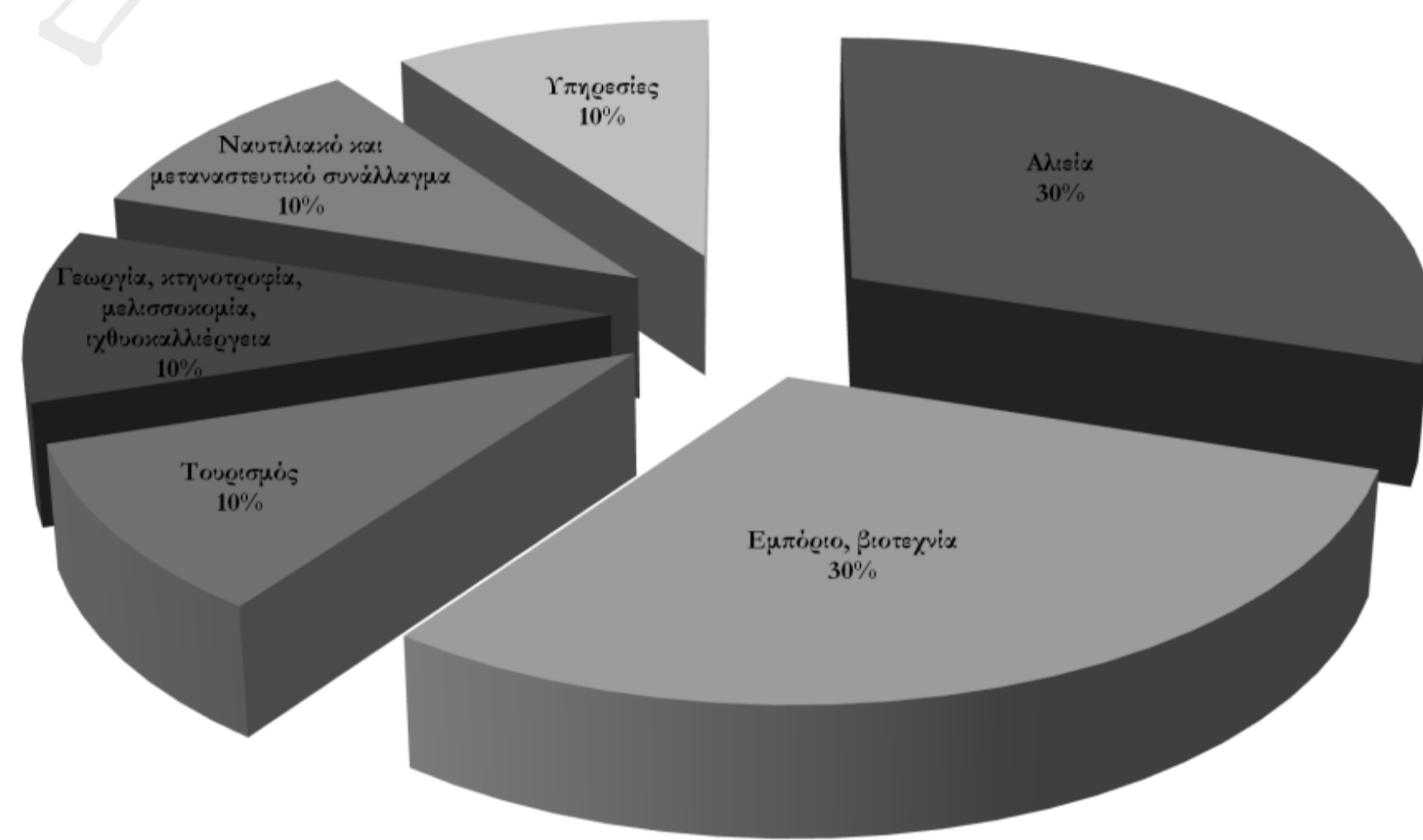
Πηγή: Εγμ. Ολοματίης

ανάπλαση παραλιακής ζώνης στο λιμάνι Καλύμνου

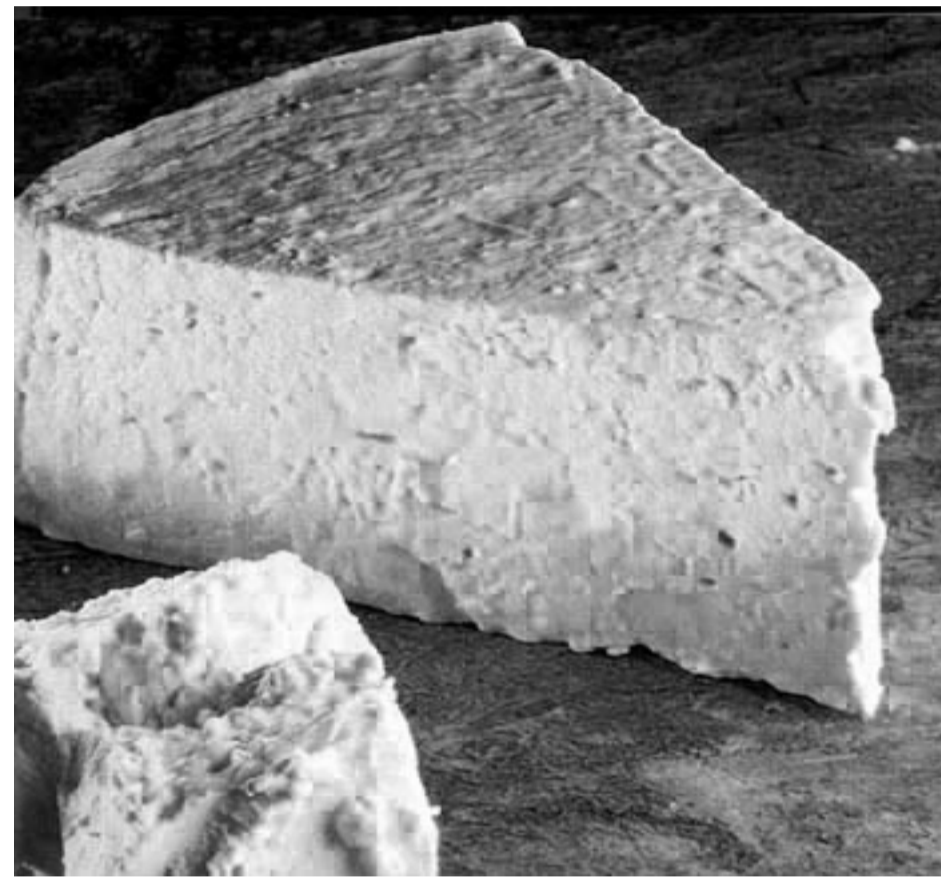
03 το νησί

Κατανομή των εσόδων του νησιού

προϊόντα

Θυμαρίσιο μέλι
Εσπεριδοειδή
Ελιές
Τυρί
Κρίθινες κουλούρες
Βότανα και μυρωδικά

εναλλακτικός τουρισμός

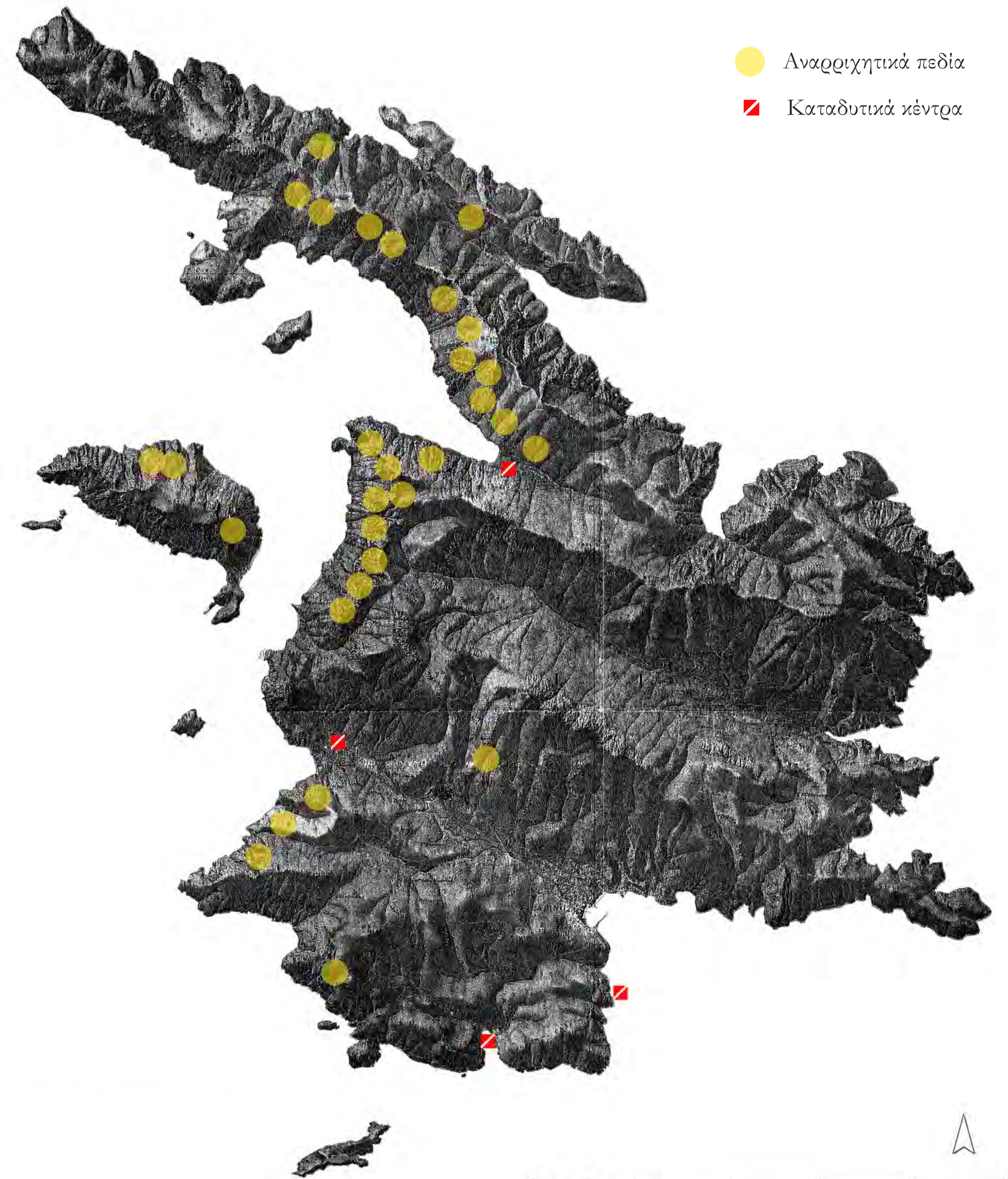

αναρρίχηση

Ένας από τους καλύτερους αναρριχητικούς προορισμούς παγκοσμίως. Ανακαλύφθηκε το 1996. Ετήσιο διεθνές αναρριχητικό φεστιβάλ.
Πλεονεκτήματα: ποιότητα βράχου, μεγάλος αριθμός και ποικιλία πεδίων, εύκολη πρόσβαση, συνδυασμός βουνού-θάλασσας, εξαιρετική θέα.

κατάδυση

Δημοφιλής καταδυτικός προορισμός. Ετήσιο διεθνές καταδυτικό φεστιβάλ με αγώνες σιανταλόπετρας. Η μεγαλύτερη περιοχή στην Ελλάδα όπου επιτρέπονται οι καταδύσεις. Η μοναδική κρατική σχολή δυτών. **Πλεονεκτήματα:** πολύπλοκο υποθαλάσσιο ανάγλυφο, πλούσιος βυθός σε χλωρίδα και πανίδα, δυνατότητα παρατήρησης σπάνιων ειδών, μοναδική σπογγοκαλλιέργεια Μεσογείου.

● Αναρριχητικά πεδία
■ Καταδυτικά κέντρα

άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού:

- Πεζοπορικός τουρισμός
- Αλιευτικός τουρισμός
- Αγροτουρισμός
- Ιαματικός τουρισμός
- Θρησκευτικός τουρισμός

Πηγή: Εγμ. Ολομέτρως

1000 000 500 0 500 1000 1500 2000 2500 3000 3500 4000 4500 5000 5500 6000 6500 7000 7500 8000 8500 9000 9500 10000 Km

ανάπλαση παραλιακής ζώνης στο λιμάνι Καλύμνου

04 Πόθια

ρόλος

Η Πόθια είναι το διοικητικό, εμπορικό και κοινωνικό κέντρο της Καλύμνου.

Στην Πόθια διαμένει μόνιμα το 64% του πληθυσμού του νησιού.

Εκεί βρίσκεται το λιμάνι της Καλύμνου, οπότε αποτελεί τη «βιτρίνα» του νησιού για όσους την επισκέπτονται μέσω θαλάσσης.

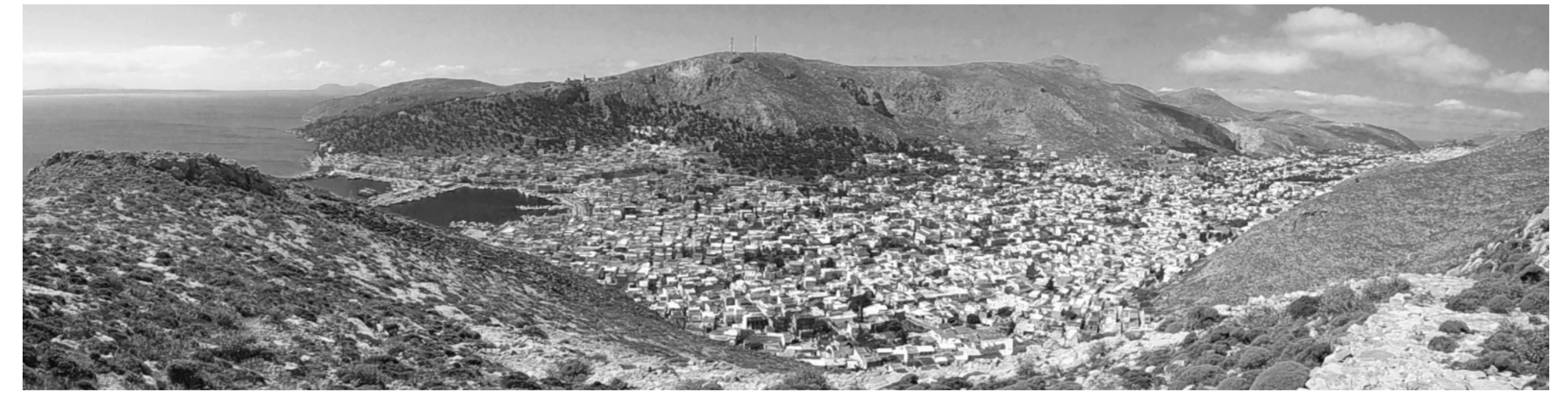

Δεξιά: Αποψη της Πόθιας και του λιμανιού της από ψηλά. Κάτω: Ο αρχαιότερος χαρακτήρας της Πόθιας. Σε πρώτο πλάνο δεξιά το Επαρχείο Καλύμνου.

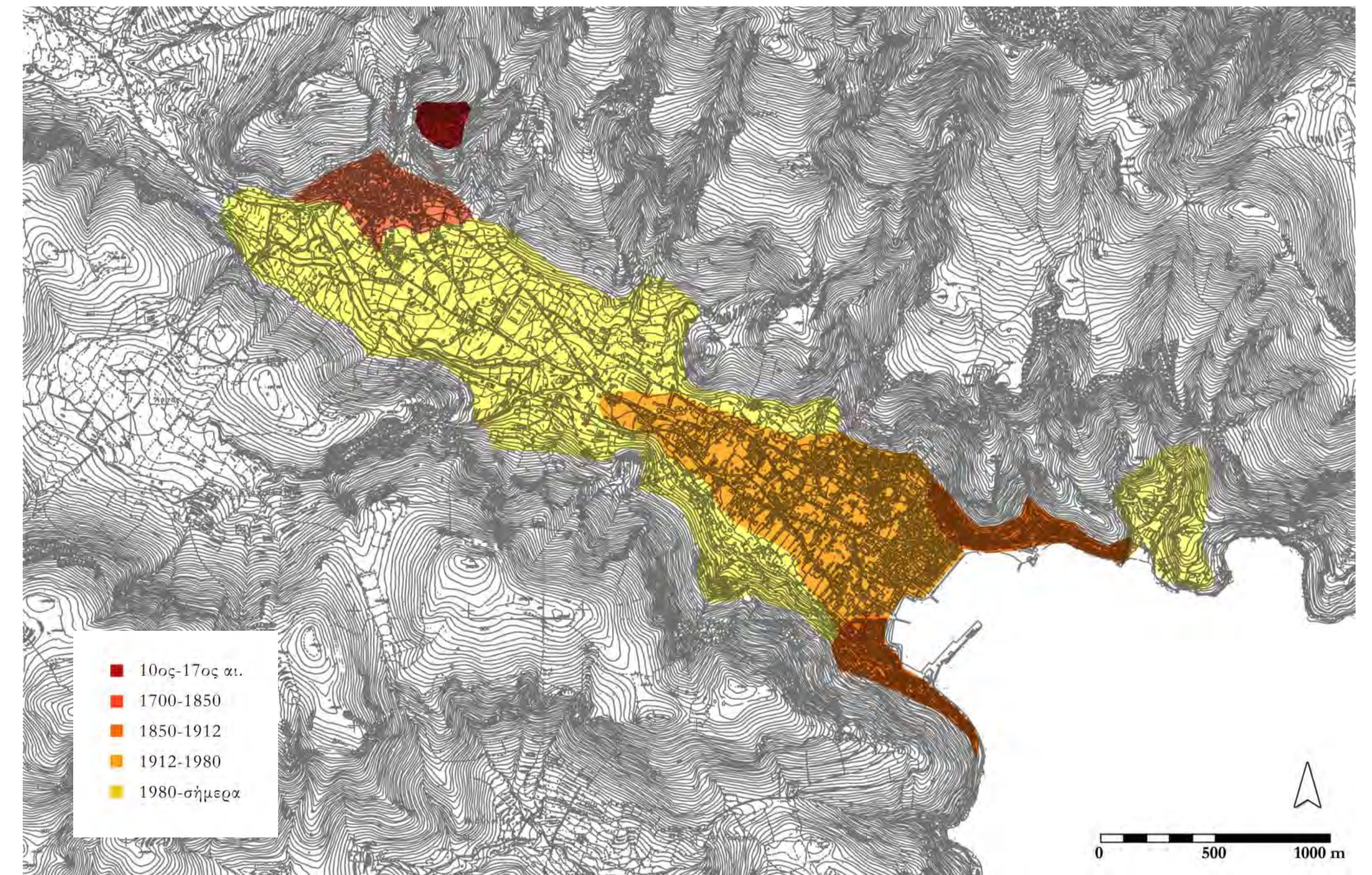
Πηγή: www.airphotos.gr (Κ. Γαυρέλιας)

Πάνω: Απόψεις του κεντρικού δρόμου της Πόθιας και των μικρών στενών όπου η πρόσβαση με οχήματα είναι σχεδόν αδύνατη. Πολλά τέτοια σοκάκια λειτουργούν ως ασπίδα συντήρησης των κατοίκων τους, λόγω της έλλειψης άλλων δημοσίων χώρων.

οικιστική εξέλιξη περιοχής

Πηγή: Εμμ. Οικιστής

10ος-18ος αιώνας: Οι πρώτες κατοικίες κτίστηκαν στο Κάστρο της χώρας, προστατευμένες από τις επιδρομές των πειρατών και των διάφορων ξένων λαών.

1700-1850: Όταν τα τείχη του κάστρου δεν έφταναν για να στεγάσουν το σύνολο του πληθυσμού, αυτός άρχισε να κατοικεί και στην περιοχή γύρω από το κάστρο, τη Χώρα (ή αλλιώς Χωριό). Δεν πλησίαζαν όμως την ακτή, όχι μόνο για λόγους προστασίας, αλλά κυρίως επειδή όλη η περιοχή γύρω από το σημερινό λιμάνι ήταν βαλτότοπος.

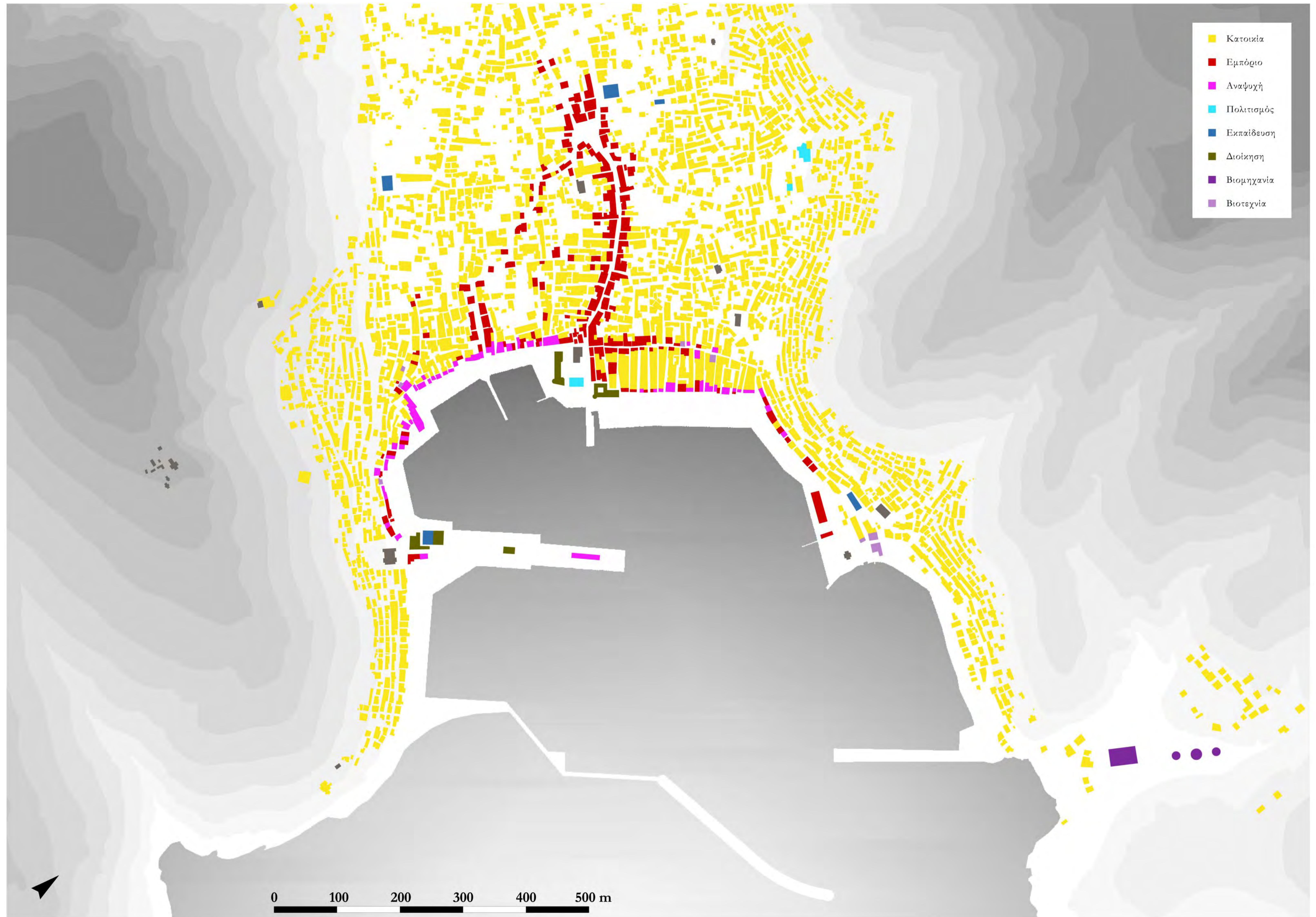
Αργότερα αποφάσισαν να έρθουν να κατοικήσουν πιο κοντά στη θάλασσα, αλλά επέλεξαν τις δύο άκρες του σημερινού λιμανιού, τα μαράσια του Αγίου Στεφάνου και του Αγίου Νικολάου, καθώς το έδαφος στο κέντρο δεν προσφερόταν για κατοίκηση.

Με την αύξηση του πληθυσμού, ξεκινά μια οικιστική ανάπτυξη στην κεντρική αυτή περιοχή, αλλά αρκετά μακριά από τη θάλασσα και τη μπροστινή ζώνη του σημερινού λιμανιού, που πήρε - για ευνόητους λόγους - το τοπωνύμιο «Λίμνη».

Από τον εικοστό αιώνα, μετά την είσοδο των Ιταλών στο νησί, άρχισαν να κατασκευάζονται σπίτια στη λιμναζουσα περιοχή. Λέγεται μάλιστα, πως οι Καλύμνιοι δεν άφησαν τους Ιταλούς να κτίσουν σε καλύμνικο χώμα, και γι' αυτό, ένα από τα πρώτα έργα τους, το σημερινό Επαρχείο, κατασκευάστηκε πάνω σε ξύλινους στύλους, σχεδόν μέσα στο νερό. Την δεκαετία του '30 με επιχωματώσεις έφτασε το λιμάνι έφτασε στη σημερινή μορφή του. Το υπερψωμένο κτίσιμο των σπιτιών, για την αποφυγή του πλημμυρίσμάτους τους είναι φανερό ακόμη και σήμερα, που τα πεζοδρόμια και τα κατώφλια των σπιτιών αυτής της ζώνης είναι αρκετά ψηλότερα από το δρόμο.

Με τα χρόνια και τη συνεχόμενη αύξηση του πληθυσμού, οι δύο οικιστικές ενότητες που είχαν δημιουργηθεί, αυτή της Χώρας και της Πόθιας (στο λιμάνι), ενσωματώθηκαν σε μία, με την εξάπλωσή τους σε όλη την ενδιάμεση ζώνη. Ταυτόχρονα, άρχισε να εξαπλώνεται προς την άλλη κατεύθυνση η περιοχή του Αγίου Στεφάνου.

05 Πόθια: χρήσεις ισογείων

κλίμακα 1:250

ανάπλαση παραλιακής ζώνης στο λιμάνι Καλύμνου

06 Πόθια

προβλήματα

- Δυσκολία κυκλοφορίας πεζών και οχημάτων λόγω έλλειψης κατάλληλων υποδομών και σύγκρουσης χρήσεων.
- Έλλειψη ελεύθερων δημοσίων χώρων. Δεν υπάρχουν διαμορφωμένοι δημόσιοι χώροι στάσης πεζών.
- Ο κεντρικός εμπορικός δρόμος, που λειτουργεί και ως περιφερειακή οδική αρτηρία, πλημμυρίζει συχνά τους χειμερινούς μήνες.
- Έλλειψη μέσων προσανατολισμού επισκεπτών προς το εσωτερικό και τους χώρους ενδιαφέροντος καθώς και προς την παραλιακή ζώνη του Αγίου Στεφάνου η οποία ουσιαστικά μένει αναξιοποίητη εμπορικά και τουριστικά.

λύσεις

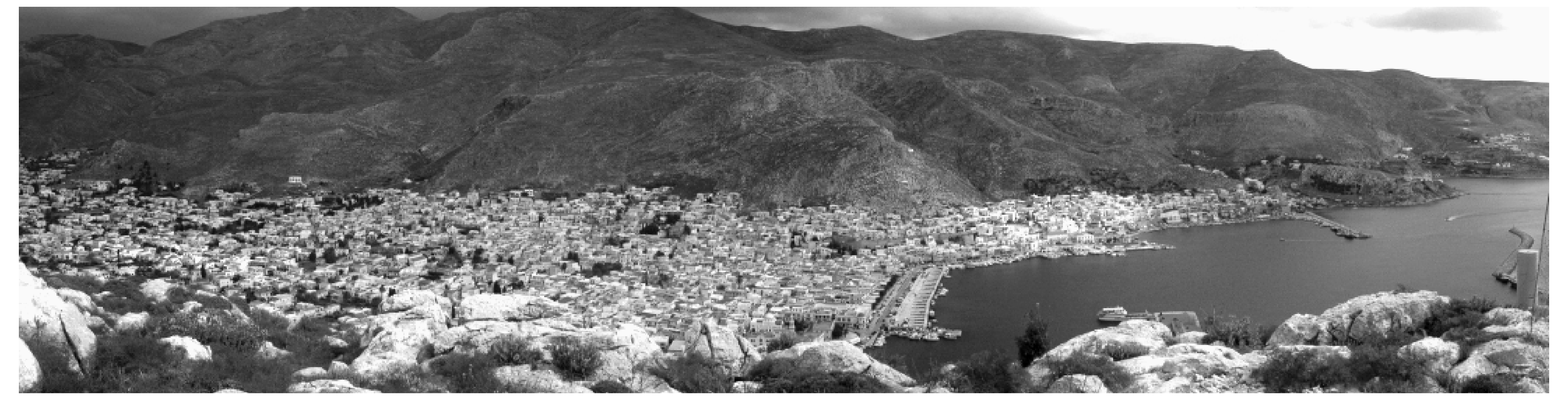
- Ρύθμιση του κυκλοφοριακού δικτύου με την αποσυμφόρηση των δύο κεντρικών μονόδρομων που οδηγούν από και προς την πόλη. Δημιουργία περιφερειακών αξόνων διπλής κατεύθυνσης εκτός κέντρου με αποφυγή της παραλιακής ζώνης.
- Πεζοδρόμηση των βασικών εμπορικών αξόνων, με υπερωφωμένο πεζόδρομο στο ύψος ενισχύοντας την οικονομία του εμπορικού κέντρου. Αποχετευτικά έργα για την συλλογή των ομβρίων και την αποφυγή πλημμύρων.
- Τοποθέτηση φραγμάτων στις πηγές των χειμάρρων για τη συλλογή και αξιοποίηση του βρόχινου νερού, μειώνοντας ταυτόχρονα τον κίνδυνο πλημμύρων.
- Τοποθέτηση σημάτων και διάθεση πληροφοριών για τον οικισμό της Πόθιας.
- Δημιουργία χώρων στάσης πεζών.

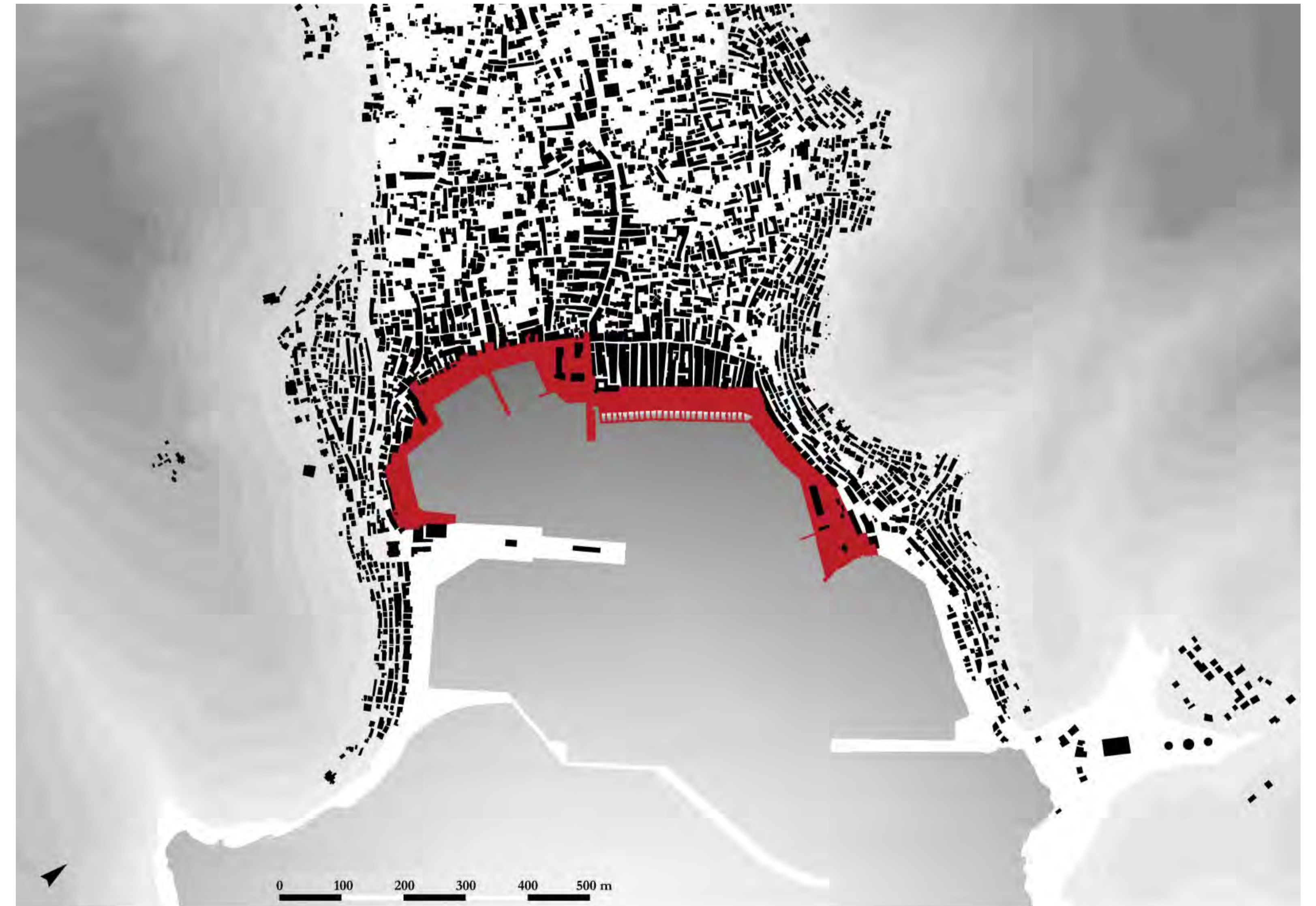
Ο βασικός εμπορικός δρόμος της Πόθιας που ταυτόχρονα αποτελεί τον μοναδικό οδικό άξονα που οδηγεί στο εσωτερικό του νησιού. Φαίνονται τα χαρακτηριστικά **ψηλά πεζοδρόμια** που δυσχεραίνουν την κίνηση των πεζών. Οι είσοδοι των κτιρίων κατασκευάστηκαν σε αυτό το ύψος από την πρώτη περίοδο κατοίκησης της Πόθιας, όταν όλη αυτή η περιοχή λίμανζε. Έτσι προέκυψε και το τοπωνύμιο «Λίμνη» για το κεντρικό αυτό τμήμα της Πόθιας.

Σημαντικό πρόβλημα για την Πόθια αποτελεί το **πλημμύρισμα** του κεντρικού εμπορικού δρόμου κατά τους χειμερινούς μήνες. Σε αυτές τις περιπτώσεις τα υπερωφωμένα πεζοδρόμια είναι εξαιρετικά χρήσιμα για την προστασία των καταστημάτων. Όμως, η κυκλοφορία των οχημάτων είναι εξαιρετικά δύσκολη, ενώ η κίνηση των πεζών είναι πρακτικά αδύνατη.

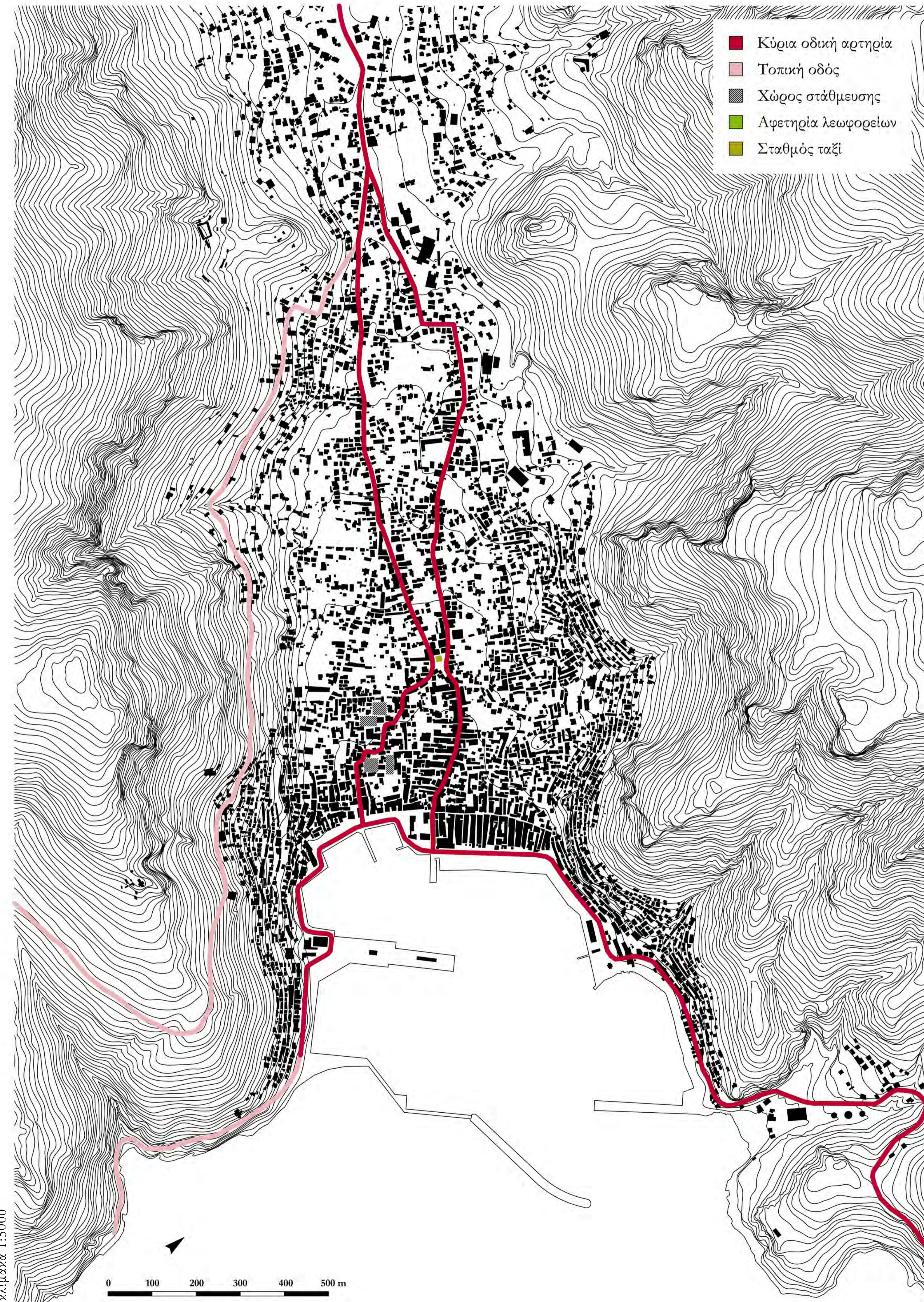
Το στενό πλάτος των κεντρικών εμπορικών δρόμων σε συνδυασμό με τη **διπλή λειτουργία** τους ως τοπικών οδών και ως συνδετικών αξόνων με τις υπόλοιπες περιοχές του νησιού, καθιστούν την κυκλοφορία ιδιαίτερα δύσκολη. Ταυτόχρονα, η έλλειψη πρακτικών πεζοδρομίων, αναγκάζει και τους πεζούς να μετακινούνται από το δρόμο, δίπλα στα οχήματα. Τελικά, οι δρόμοι αυτοί καταλήγουν να έχουν πολλαπλούς ρόλους, κανέναν από τους οποίους δεν μπορούν να αναλάβουν σωστά.

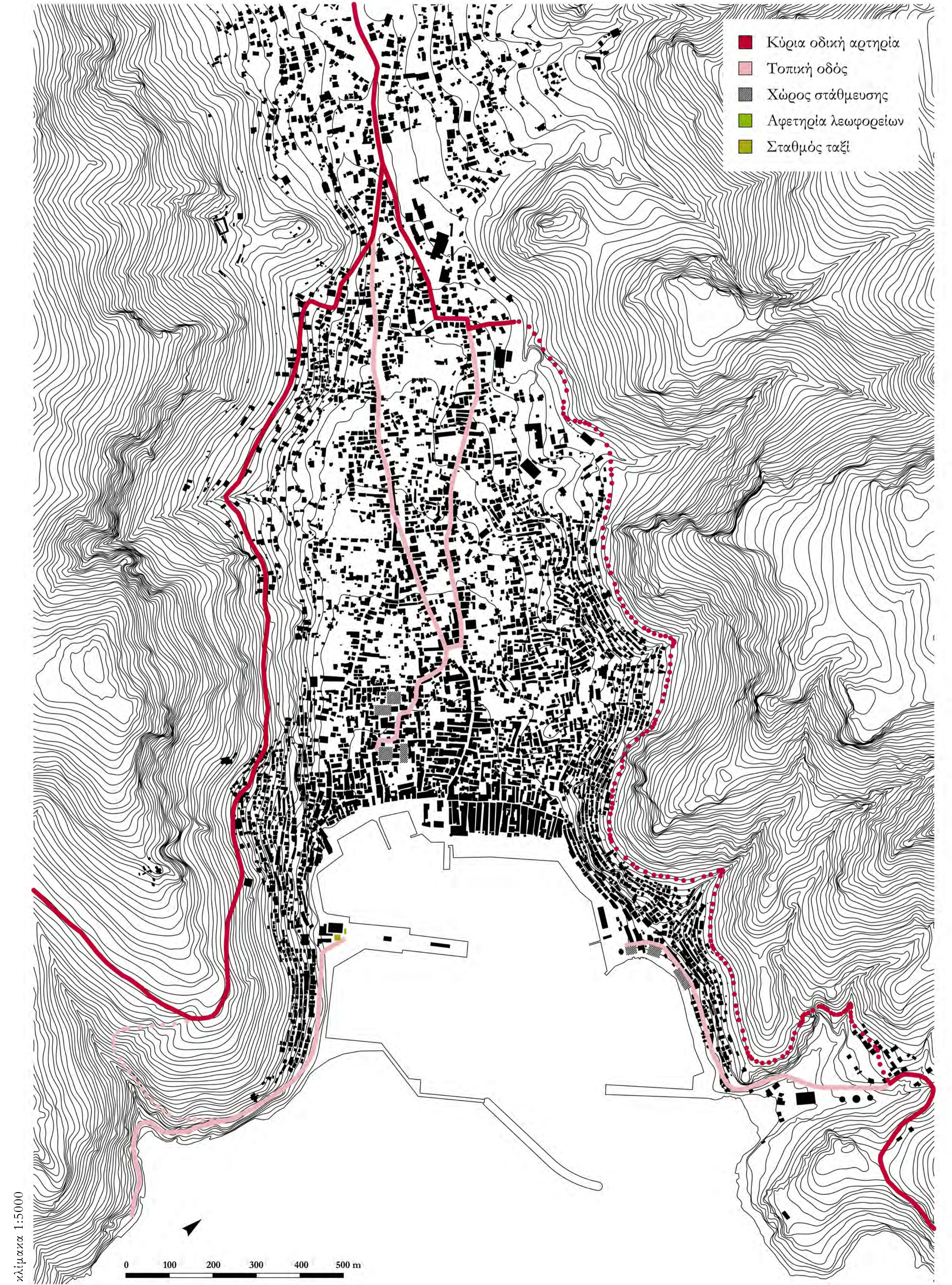
χάρτης ελεύθερων χώρων

υφιστάμενη κατάσταση

πρόταση

18 πρόταση σύνδεσης σημείων ενδιαφέροντος

κλίμακα 1:2000

- Κτίριο ιδιαίτερης χρήσης
- //// Δίκτυο πεζών
- Εμπορικός δρόμος
- ▨ Δρόμος ιδιαίτερου χαρακτήρα

ανάπλαση παραλιακής ζώνης στο λιμάνι Καλύμνου

09 παραλιακό μέτωπο

προβλήματα

- Έλλειψη διαμορφωμένων δημόσιων χώρων στάσης. Οι καφετέριες και οι ταβέρνες κατά μήκος του παραλιακού μετώπου είναι η μόνη επιλογή για παρατεταμένη στάση στο λιμάνι.
- Ο μοναδικός οδικός άξονας που συνδέει το λιμάνι με τις υπόλοιπες περιοχές του νησιού βρίσκεται κατά μήκος του παραλιακού μετώπου και αποκόπτει τη ροή των πεζών προς τη θάλασσα.
- Η αυξημένη ροή οχημάτων από και προς το λιμάνι σε συνδυασμό με την έλλειψη κατάλληλων υποδομών για την εξυπηρέτησή τους, έχει ως αποτέλεσμα την επίσημη ή ανεπίσημη μετατροπή ορισμένων τμημάτων του παραλιακού μετώπου σε χώρους στάθμευσης.
- Οι χώροι αυτοί στάθμευσης διακόπτουν τη ροή των πεζών κατά μήκος του παραλιακού μετώπου με αποτέλεσμα να δημιουργούνται "νεκρές" ζώνες.

Η σημερινή πλατεία της Πόθιας, πλασιωμένη από σειρές σταθμευμένων οχημάτων.

Άποψη του Επαρχείου από τον παραλιακό πεζόδρομο.

Τραπεζοαθήματα ταβέρνας στην αδιαμόρφωτη και ενεργή ζώνη του παραλιακού μετώπου.

Πάνω: Το κτίριο του Ναυτικού Μουσείου στο κέντρο της παραλιακής ζώνης.

Το Δημαρχείο, χαρακτηριστικό κτίριο της περιόδου ιταλικής κατοχής.

Δρόμος ιδιαίτερου χαρακτήρα στην περιοχή των Πατηθίων.

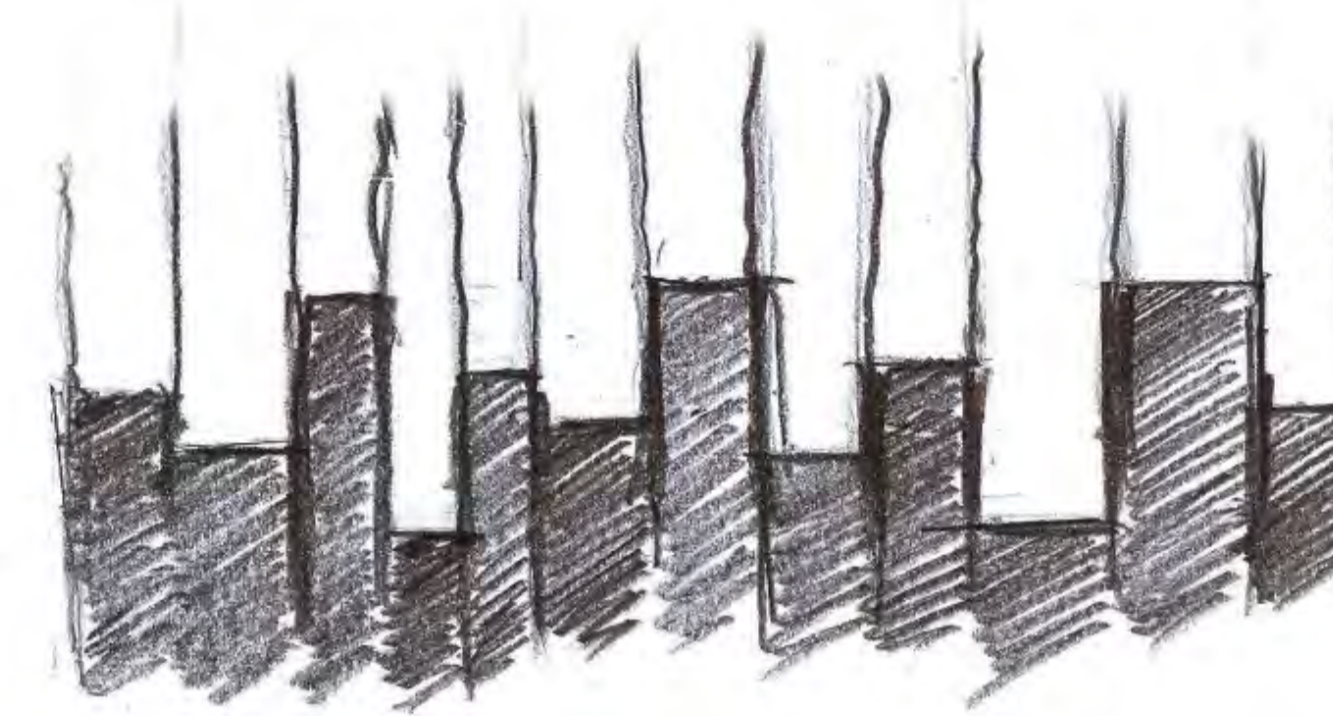
χάρτης συγκέντρωσης πεζών

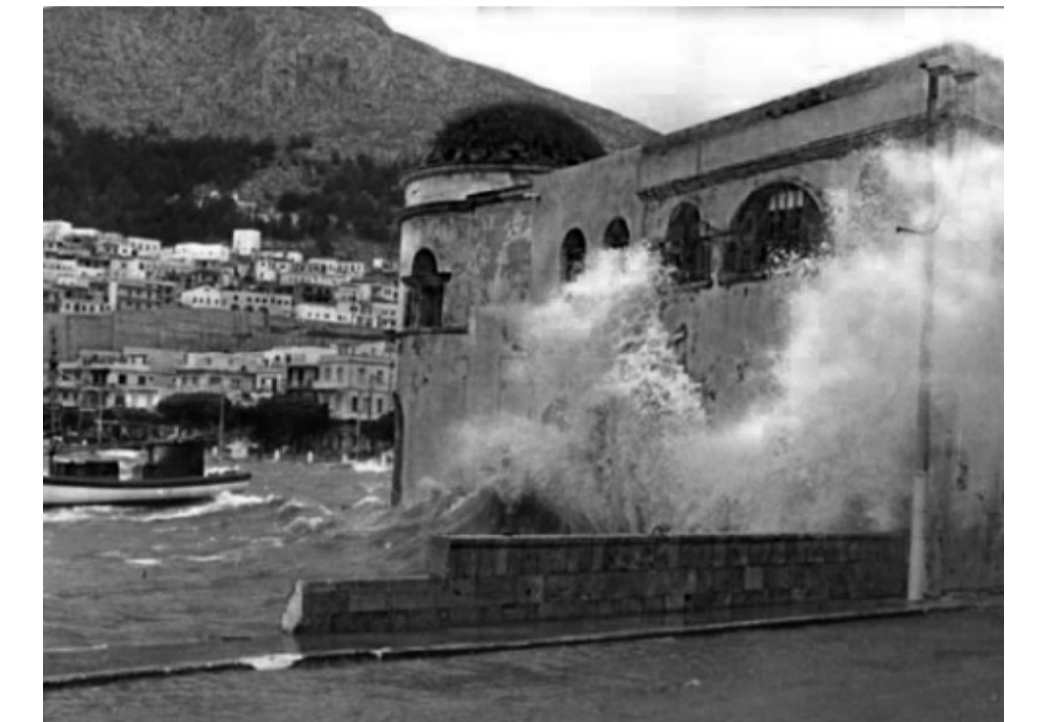
ανάπλαση
 παραλιακής ζώνης
 στο λιμάνι
Καλύμνου

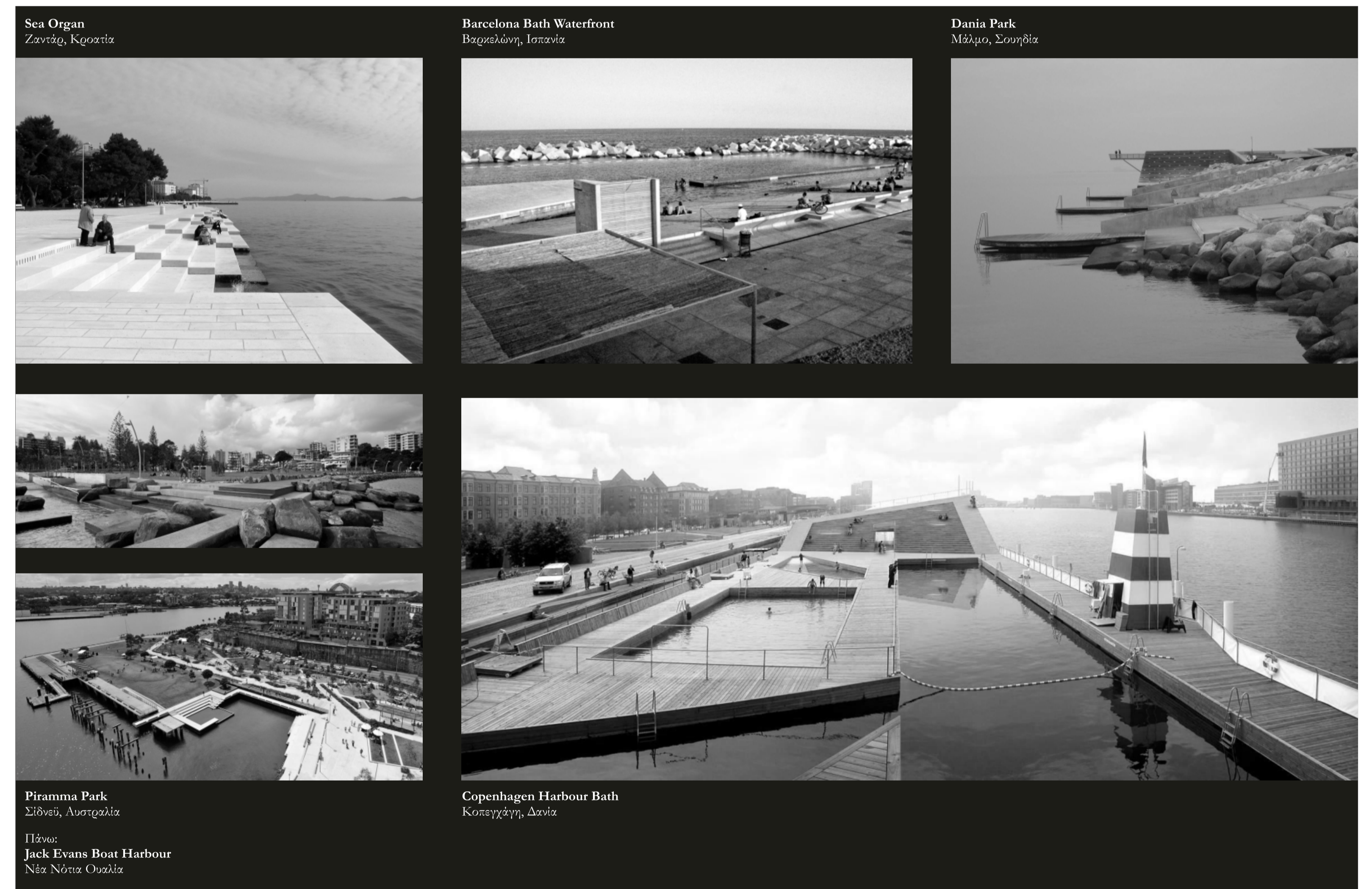
0 περιοχή επέμβασης & αναφορές σχεδίασης

Πόλη και θάλασσα αλληλεπιδρούν
 τσούναμα.

διάγραμμα επέμβασης

Sea Organ
 Ζαντά, Κροατία

Barcelona Bath Waterfront
 Βαρκελώνη, Ισπανία

Dania Park
 Μάλμε, Σουηδία

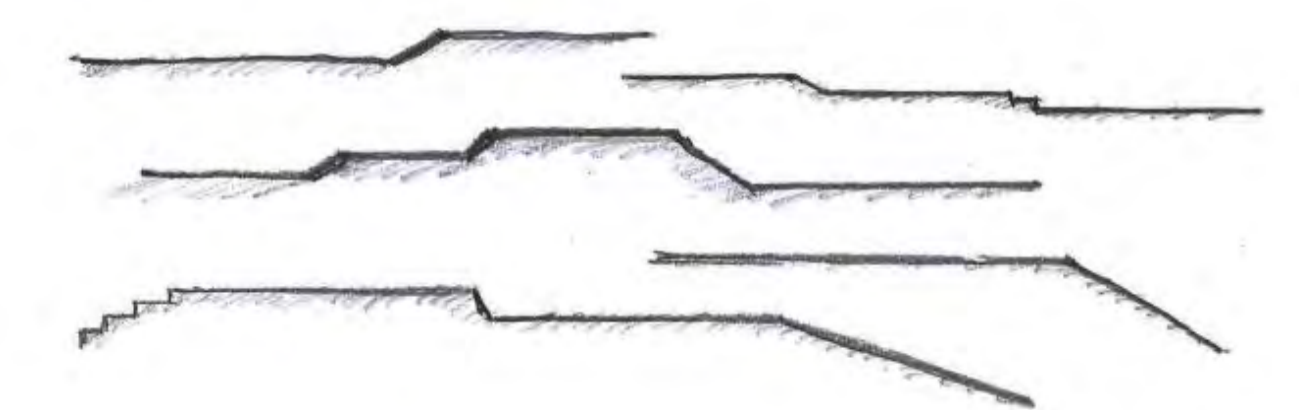
Pirrama Park
 Σίδνεϊ, Αυστραλία

Copenhagen Harbour Bath
 Κοπεγχάγη, Δανία

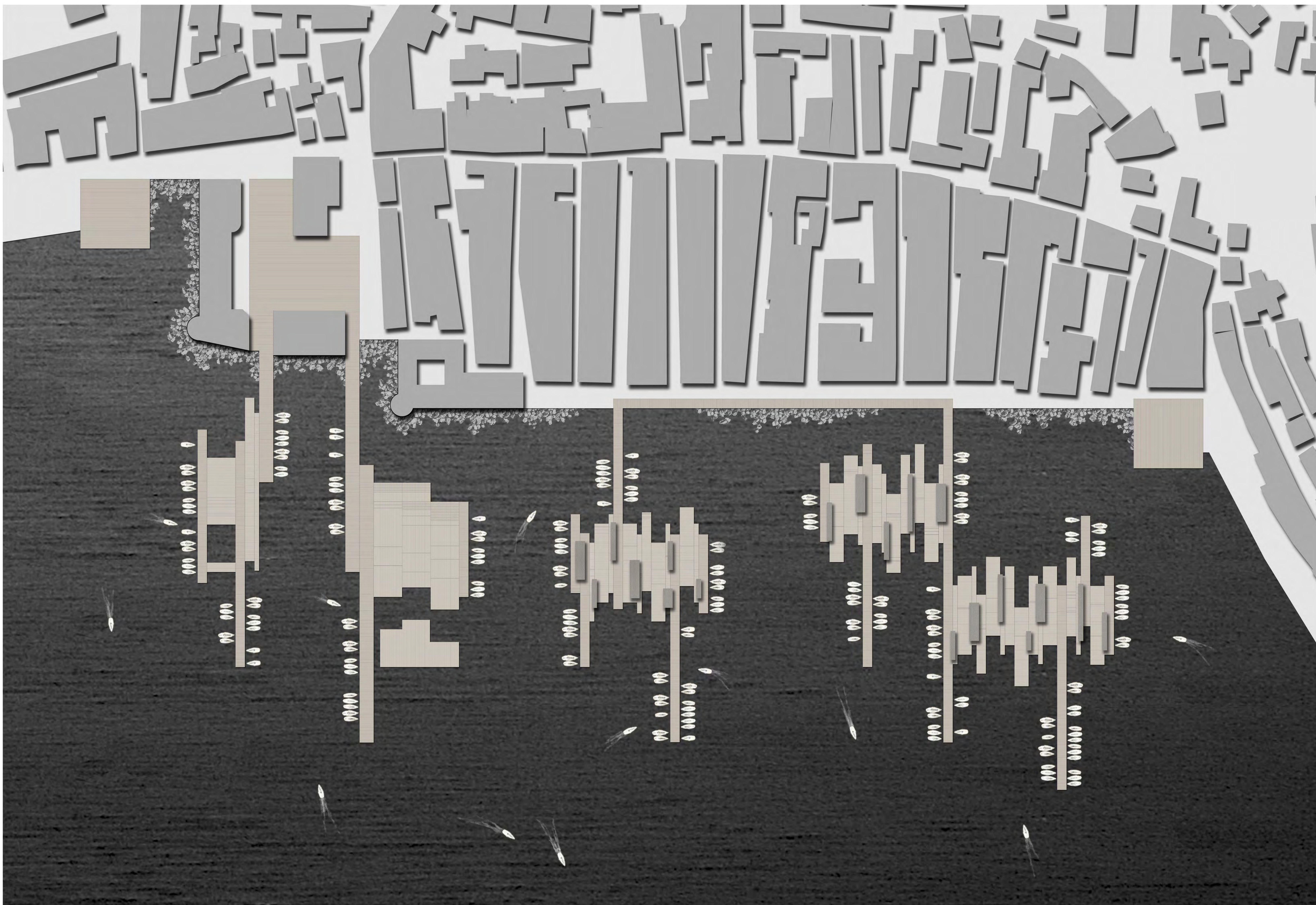
Πάνω:
 Jack Evans Boat Harbour
 Νέη Νότιντ Ουαλέζ

Σίτατα τομών για τις εξέδρες.
 Οι διαφορές ύψους δημιουργούν
 καθίσματα.

επίμαχα 1: 500

επίμνημα 1:100

όψη μικρής εξέδρας

επίμνημα 1:100

όψη αμφιθεάτρου

κλίμακα 1:100

όψη διπλής εξέδρας

4 κατασκευή πρότασης

υλικά

ξύλινες σανίδες

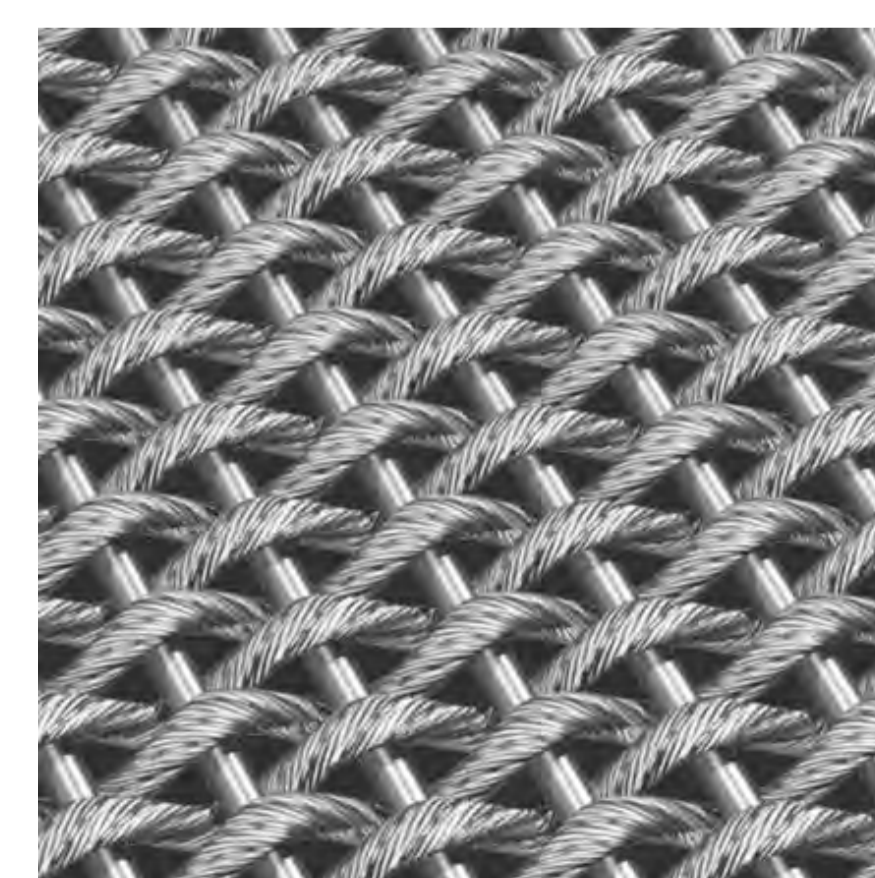
Ξύλο Iroko

βασικός σκελετός

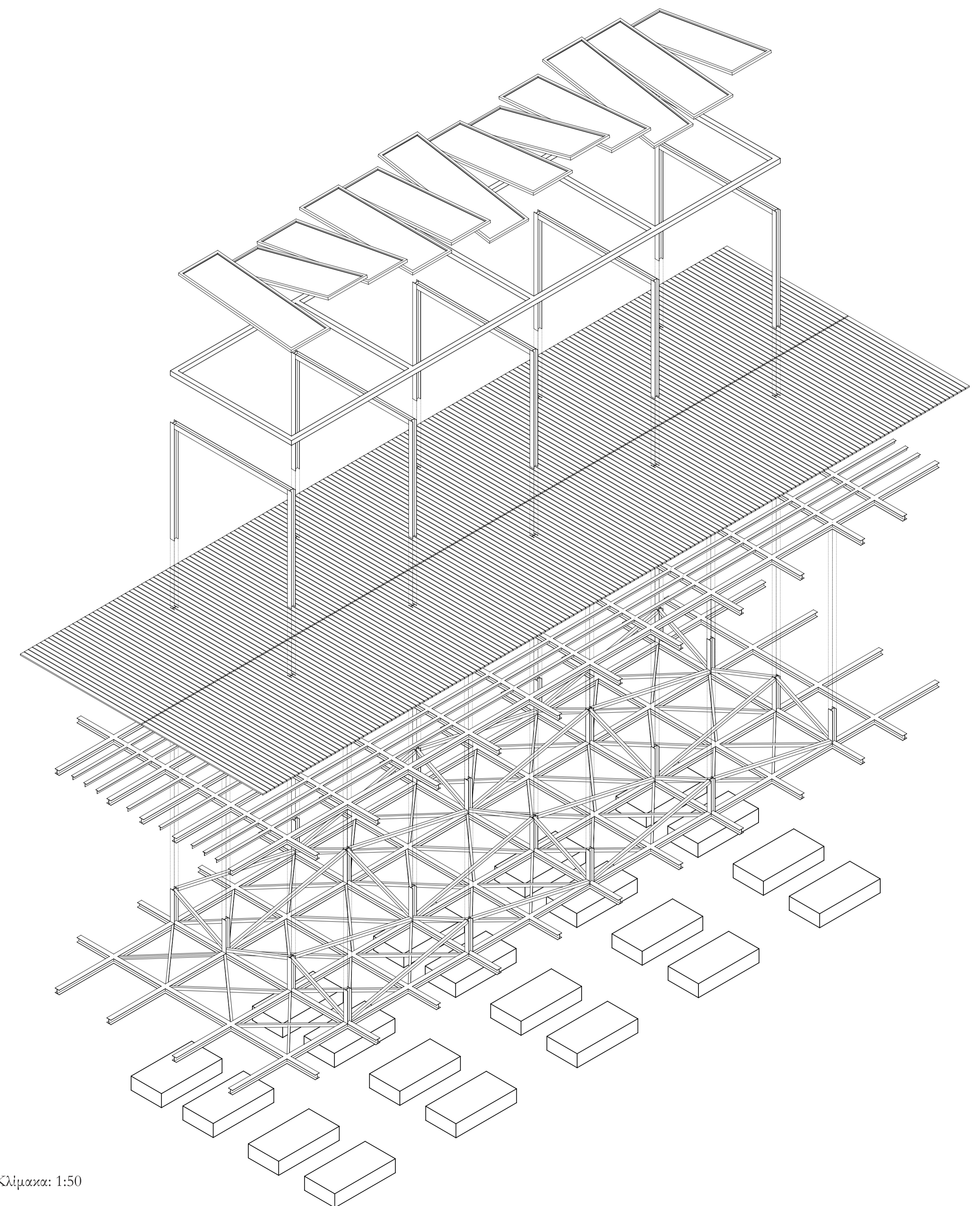
Μεταλλικοί δοκοί τύπου HEB
διαστάσεων 100x100.

στέγαστρα

Μεταλλικό πλέγμα

λεπτομέρεια πρότασης

Κλίμακα: 1:50

5 τρισδιάστατη απεικόνιση πρότασης

